TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-9

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU ŞİİR

Şiir, zengin imgelerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan edebî türdür.

Şiir; düş gücüne, imgeye dayanır. İnsanın duygu dünyasına seslenir, insanda coşku uyandırır. Şiirde çağrışım, imge, sezgi önemli bir yer tutar. Ahenkli ve etkili bir söyleyiş ön plandadır.

Duygu, düşünce ve hayallerin genellikle ölçülü, uyaklı dizeler hâlinde anlatılan şekline nazım denir.

Her şiir oluştuğu dönemden izler taşır. Şair; yaşadığı dönemin sosyal ve siyasal olaylarını, kültürünü, inançlarını, sanat zevkini şiire yansıtır.

Ortak zevk ve dil anlayışına sahip şairlerin ortak şekil özelliklerini, ahenk unsurlarını, imge ve temaları kullanarak oluşturduğu şiir anlayışına şiir geleneği denir. Şairler kendilerinden önce oluşan bu gelenekten az ya da çok etkilenir, oluşturdukları şiir anlayışıyla kendilerinden sonra gelen şairleri etkiler.

Şiir Geleneği

Her şiir oluştuğu dönemden izler taşır. Şair; yaşadığı dönemin sosyal ve siyasal olaylarını, kültürünü, inançlarını, sanat zevkini şiire yansıtır.

Ortak zevk ve dil anlayışına sahip şairlerin ortak şekil özelliklerini, ahenk unsurlarını, imge ve temaları kullanarak oluşturduğu şiir anlayışına şiir geleneği denir. Şairler kendilerinden önce oluşan bu gelenekten az ya da çok etkilenir, oluşturdukları şiir anlayışıyla kendilerinden sonra gelen şairleri etkiler.

Şiir ve Manzume

ŞİİR	MANZUME
Düz yazıya çevrilemez.	Düz yazıya çevrilebilir.
Sözcükler yan, mecaz ve deyim anlamdadır.	Sözcükler genelde gerçek anlamdadır.
Olay, kişi, zaman, mekân gibi unsurlar olay çevresinde gelişen metinlerdeki kadar belirgin değildir.	Olay, kişi, zaman, mekân gibi unsurlar yer alır.
Estetik zevkle oluşturulan sanatsal metinlerdir.	Öğreticilik ön planda olduğundan sanatsal yönü zayıf metinlerdir.
Kişisel duygular ön plandadır.	Toplumsal yönü güçlü metinlerdir.
Lirik eserlerdir.	Didaktik eserlerdir.
Anlam çok yönlüdür, yoruma açıktır.	Anlam tek yönlüdür.
Hissettirme ve sezdirme vardır.	Anlatma ve gösterme vardır.

Söyleyici: Şiirde okura seslenen, şairin sesini ve söyleyişini emanet ettiği kişi ya da varlıktır.

Mahlas: Şairlerinin şiirlerinde kullandığı takma addır. Şairler, mahlaslarını genellikle son birimde söyler.

Tapşırma: Halk şiirinde âşıkların mahlas almalarına, adlarını veya mahlaslarını kullanmalarına verilen addır. Ozanlar, genellikle son dörtlükte adlarını veya mahlaslarını kullanır.

Nazım Birimi

Şiirin bütününü oluşturan dizelerin kümeleniş biçimine nazım birimi denir. Nazım birimi, dize gruplarında bulunan dize sayısına göre adlandırılır. Şiirin nazım şeklinin belirlenmesinde kullanılan ölçütlerden biridir.

Nazım birimleri şunlardır:

Dize (Mısra): Şiirdeki her bir satırdır. Dize, en küçük nazım birimidir.

Beyit: İki dizeden oluşan ve anlam bütünlüğü taşıyan bölümlerdir. Divan edebiyatında yaygın olarak kullanılan nazım birimidir.

Dörtlük: Dört dizeden oluşan ve anlam bütünlüğü taşıyan bölümlerdir. Halk şiirinde yaygın olarak kullanılan nazım birimidir.

Bent: Şiirde üç veya daha fazla dizeden oluşan ve anlam bütünlüğü taşıyan bölümlerdir.

SORULAR

Soru 1

Sen sık sık gülen gülerken de
Sevecen bir Akdeniz çizgisini
Sol yanına ağzının
İliştiren çocuk özenle
Yabana mı atıyorum yani seni

Bu dizelerin anlamlı, doğru ve tam bir şekilde düzyazıya çevrilmiş şekli aşağıdakilerden hangisidir?

A) Seni yani yabana mı atıyorum, sık sık gülen ve gülerken de ağzının sol yanına sevecen bir Akdeniz çizgisini özenle iliştiren adam?

B) Sen, gülerken ağzının sol yanına bir Akdeniz çizgisini sevecen bir şekilde iliştiren çocuk, seni yabana mı atıyorum yani?

C) Sık sık gülen, gülerken de ağzının sol yanına bir Akdeniz çizgisini dikkatle iliştiren çocuk, seni mi yabana atıyorum yani?

D) Bir Akdeniz çizgisini özenle yanağına iliştiren ve sevecen ağzının sol yanıyla sık sık gülen çocuk, yani seni yabana mı atıyorum?

E) Sen, sık sık gülen, gülerken de ağzının sol yanına sevecen bir Akdeniz çizgisini özenle iliştiren çocuk, yani seni yabana mı atıyorum?

Cevap: E

Soru 2

Aşağıda verilen bilgilerden hangisi <u>yanlıştır</u>?

A) Halk şiirinde âşıkların mahlas almalarına, adlarını veya mahlaslarını kullanmalarına tapşırma denir.

B) Divan edebiyatında yaygın olarak kullanılan nazım birimi beyittir.

C) Ortak zevk ve dil anlayışına sahip şairlerin ortak şekil özelliklerini, ahenk unsurlarını, imge ve temaları kullanarak oluşturduğu şiir anlayışına şiir geleneği denir.

D)Halk edebiyatında yaygın olarak kullanılan nazım birimi benttir.

E) Şiirin bütününü oluşturan dizelerin kümeleniş biçimine nazım birimi denir.

Cevap: D

Soru 3

Aşağıdaki şiirlerin hangisinin nazım birimi beyittir?

A) Çamı bitmiş, kavağı azalmış,
Gamla örtülü bayırlar, çıplak değil.
Yedi ay kıştan sonra,
Yeşeren senin yaşamandır,
Yaprak değil.

B) Şimşek gibi bir semte atıldık yedi koldan,
Şimşek gibi Türk atlarının geçtiği yoldan.

C) Böyle çıtır pıtır
Çıtırdamazdı ocaklar
Sen olmasan

D) Ne sabahı göreyim, ne sabah görüneyim;
Gündüzler size kalsın, verin karanlıkları!
Islak bir yorgan gibi, sımsıkı bürüneyim;
Örtün, üstüme örtün, serin karanlıkları

E) Zamanla nasıl değişiyor insan!

Cevap: B